

in dien zin, de Kerken, id, daaraan d, dat doen of geweld, e prediking te bevorderen afgederij en en uit te t te gronde neder eenige l, die vooral en zou, het den weg zijn na ernstige mogen aan- betwist deel te de Dordt e, als later tiken wel eds om het- gscherp misverstand echter om ene titel- is met de handen wij dan wordt g voor de ter tijd op g tegen de edent gelyke ver- In schijn en worden te voorko- ten afzaden n aanraden clause in et dit stuk wordte. Be- onderteek- band aan oming met tatie laat, ter, waarop ten zij dat s als uiting op zeer be- den, n het beter een min of Confessie de onder- van de ing brenge, in Amerika lie gemeen ons land, g niet alle en werken, Ware het niging van et tot stand et moeten recht van Schrift be- en inbreng- eeft, te niet de meest chieden of plaats van te woorden niet raad- e redenen- de Ameri- oe weinig bereikt is, o volledig uitgeslo- over, dat van onze chen twee verkle, Gerefor- beleden oor deze n kunnen eid geen l valsehen straf zou e als bijv. e zedewet n in toa- ten niet richt zich Confessie, eeld deze ot tegen- dinal als te schrap- istorie dit de alleen, eheid met de Gods etref om r de pre- derij en zoo ligt woorden, en staan, Christus teral het tediken." behoort en gods- ertuiging om zulk id tegen- de Con- t opmer- gestelde id punt een zo hier van ik woord e ernstig Calvin's dit punt Calvin nze Ge- dordt in n opge- verheid 36 der ben dat is den te be- den on- Predi-

kanten, Ouderlingen en Diakenen in allen voorvallenden nood de hand te bieden en bij hare goede ordening te beschermen", maar dat zij den plicht der overheid om de afgederij en den valsehen godsdienst te weren en uit te roeien, in dit artikel niet op nieuw hebben uitgesproken.

Weglatting van de bedoelde woorden schijnt uwen deputaten op de genoemde gronden dus het meest aanbevelenswaardig. Terwijl de Synode om alle misverstand af te snijden nadrukkelijk zou kunnen verklaren, dat zij met de schrapping dezer woorden alleen bedoelt, dat de Overheid niet, gelijk onze Vaders meenden, met middelen van geweld de afgederij en valsehen godsdienst heeft te weren en uit te roeien, maar dat zij daarom geenszins ontkent, dat de Overheid de roeping heeft om door de prediking des Evangelies te bevorderen, de afgederij en den valsehen godsdienst tegen te gaan.

Aan de wijsheid uwer Synode en aan de leiding des Heiligen Geestes laten uwe deputaten het over om in deze gewichtige zaak een zoodanige beslissing te nemen, als het meest strekken zal tot welzijn der kerken en tot eere van Zijnen heiligen naam.

Het verheugt ons, dat deze zaak, die van de Middelburgsche Synode af slepende was, thans rijp is geworden voor discussie op de Synode. Niemand zal toch ontkennen, dat het vraagstuk, voorzover dit in zulk een rapport mogelijk was, thans voldoende is toegelicht. Onze kerken beschikken nu over alle gegevens, die haar tot een oordeel in staat kunnen stellen. En de goede ontvangst, die dit advies alreede in de kerkelijke pers vond, geeft recht om te onderstellen, dat het ook bij de kerken op geen al te ernstige bezwaren stuiten zal. Wijziging in de Belijdenis behoort, zoo mogelijk, met eenparigheid te geschieden.

Het schijnt ons een goede gedachte, dat deputaten dit advies publiek verkrijgbaar hebben gesteld. Het geldt hier toch een zaak, die niet alleen den kerkeraden, maar elk lid der gemeente aangaat. En bovendien zijn er ook buiten onze kerken tal van personen, die met belangstelling den loop van dit gravamen volgen en gaarne kennis zullen nemen van hetgeen de door de Synode benoemde deputaten daaromtrent hebben goedgeoordeeld.

Met het advies der deputaten kan ook onze redactie zich van harte vereenigen. Al hadden wij liever gewild, dat de revisie van Art. 36 geleid had tot formulering van een nieuw geloofsartikel, we erkennen, dat deputaten door hun mandaat gebonden waren aan het ingediende gravamen en het niet voorzichtich zoo geweest zijn, thans een meer ingrijpende wijziging voor te stellen.

Ten slotte veroorloven we ons nog de opmerking, dat het bezwaar door Prof. Noordt in de *Zuidkerk* geopperd, dat de deputaten door de woorden: „dat de Overheid de roeping heeft om door de prediking des Evangelies te bevorderen, de afgederij en den valsehen godsdienst tegen te gaan," den schijn op zich laden, als zij financiële ondersteuning uit de staatskas voor de predikantscontracten en den dienst der zending niet ongewenscht achten, onjuist is. De bedoelde woorden zeggen niets anders, dan hetgeen onze confessie zelf belijdt, dat het ambt der Overheid is, „om de hand te houden aan den heiligen kerkdienst, het Koninkrijk van Christus Jezus te doen verdueren, en het Woord des Evangelies overal te doen prediken." Gelijk Prof. Noordt terecht opmerkt, hebben onze vaders, die dit beelden, op grond der Schrift even beslist vastgehouden, dat de gemeente zelve te zorgen had voor de verzorging harer dienaars, zoodat noch historisch noch exegetisch uit deze woorden mag worden afgeleid, dat de Overheid van Gods vergeeroepen zou zijn, deze taak over te nemen. Intusschen zal er bij deputaten wel geen bezwaar bestaan, om tot wering van alle misverstand, mocht dit noodig blijken, hun conclusie alsnog te verduidelijken.

Uit de Pers.

Het is onze gewoonte niet, in onze pers rubriek citaten over te nemen uit studentenbladen, die uit hun aard bestemd zijn voor een beperkten kring. Wanneer we ditmaal van dien regel afwijken en uit het studentenblad der Vrije Universiteit *NIL Disputandum* een brief afdrukken wat een der studenten over de Hollandische Kerk op Ceylon schrijft, dan is het, omdat hier een ooggetuige aan het woord is en zijn woord in breeder kring de aandacht verdient:

Omtrent drie jaar geleden reed ik op een heeten morgen, gezeten in een tentwagentje, Colombo binnen, de hoofdstad van het eiland Ceylon.

Reeds een jaar bijkans had ik doorgereisd diep in de binnenlanden van het eiland, daar waar niemand het Nederlandsch gezag was gewest geweest. En eindelijk had ik verlost kunnen krijgen om op eerewoord naar Colombo te gaan, en daar met eigen oog te aanschouwen, wat onze vaders in lang vervlogen tijden op de Zuidkust van het eiland hadden gewrocht. Veel reeds was mij medegedeeld, en vaak had ik aandachtig toegelust, wanneer burgers, afstammelingen der oude Hollanders, immer nog gloeiend van liefde voor het noorderland, met een nauwlijks verholten haat tegen al het Engelsche, mij verhaalden van oude dagen, toen Ceylon nog Hollandisch was en van al, wat thans nog aan die dagen herinnerde.

En, daar ligt ze dan voor me, de oude stad der vaders.

Twee der burgers zullen mij tot gids zijn, en zoo rijden we dan in de gloeiende zonnetitte over de dik stoffige wegen voort.

Liefs van ons bruiset de oceaan en zware golven beuken de sterke havenspijlen. Voor en achter ons strekken zich groote palmboschjes uit, wier toppen met hun veelvuldig geplisste bladeren, door geen windstuchtje in beweging gebracht, slap op de hooge magere stammen neerhangen.

En vóór ons de stad.

Vreemd-wonderlijk wordt het mij te moede. Is het niet of ik na lange jaren daar weer iets van mijn eigen diebar vaderland zie!

Die eenvoudige roode pannendaken, zoo helder tegen het donker groen op den achtergrond afstekend, dat is iets geheel ongewoons. 't Is alsof te midden van een zuidelijken plantengroei, onder een

verzengend heeten hemel, een Hollandsche stad voor mij verrijst. Vol verwachting rijd ik verder, terwijl mijn bereidwillige gidsen mij elke merkwaardigheid nauwkeurig aanwijzen, nu eens Engelsch sprekend, dan weer pogingen aanwendend om zich door een enkel woord geraadbrakt Hollandsch verstaanbaar te maken.

En al rijdend komen wij door de buitenwijken langs het Negombo kanaal met zijn echt Hollandische sluizen, die mij aan onze Amstelsteren herinneren, voorbij enkele oude gebouwen, uit de dagen der vaders en door de nieuwe wijken heen de oude stad binnen.

Maar reeds bijkans twee uren hadden wij gereden, en wat hadden wij in dien tijd gezien, dat ons herinnerde aan de dagen der vaders? Ik begon mij eenigzins teleurgesteld te gevoelen.

Slechts zeer weinig was nog over, en dat weinige, 't was zoo verwaarloosd, zoo vervallen, 't was als uit een lang vergeten tijd, waarvoor niemand meer belangstelling voelde.

Zou er dan niets meer zijn, dat nog aan onze oude roemrijke dagen herinnerde?

Eindelijk — daar was het.

Daar ginds op het hoogste gedeelte, midden in de stad, daar verhief zich de Wolfendahlkerk, gebouwd in ond-Hollandschen trant, het grootst en schoonst monument van het voorgeslacht.

Daarheen nu het eerst, naar dat gebouw, onder dat hooge, met vergroend koper gedekt koepeldak, hoog uitstekend boven alle huizen rondom, daar, waar eenmaal onze vaders God hadden gedankt voor hunne overwinningen, waar velen, die wellicht door overmoed en losheid voor vele maatschappelijke banden, tot bandeloosheid neigden, het woord Gods was voorgehouden, de plaats, van waar uit de kerstening en beschaving der eilandbewoners was begonnen.

Daar lag de kerk voor ons. En een heerlijk gevoel van nationale trots kwam over mij. Zoo waren wij, Nederlanders, hoewel door Engeland hier overwonnen, dan toch nog niet vergeten. Nog doken de overblijfselen van een eenmaal om ons vaders hadden opgericht, den vreemden overheerscher eerbied af.

Langzaam naderden wij het gebouw. Scherper en helderder steeds kwamen de omtrekken en lijnen uit tegen den helderblauen hemel.

Maar — hoe dichter ik naderde, hoe werd ik ontgoocheld.

Was dit nu het overblijfsel van het grootste werk onze vaders op dit eiland?

Was er dan niemand in of buiten Nederland geweest, die zich geschaamd had, zoo tegenover Engeland ons oude Nederland te schande te laten worden?

Hoe vervallen was het geheel, hoe treurig verwaarloosd. Verweerd was de steen der muren. Dreigde het dak niet bijkans in te storten? En zelfs de muur van het kerkhof, rondom de kerk, was het wel meer dan een groote bouwval?

Diep teleurgesteld staarde ik lang op het gebouw, waaraan zooveel herinneringen uit gulden dagen verbonden waren.

Toen trad ik de kerk binnen.

Een verklikkend koele luchtstroom kwam mij reeds in de poort te gemoet.

Vol ontzag zette ik mijn voet op de eerste der groote blauwe zinken, die den vloer bedekten.

Ik was weer in Holland. Dat was de bouwstijl onze vaders, die hooge pilaren, die witte steenen muren, de prektoren, de eikenhouten banken met hun zware luffers daartegenover, de kruisvorm van het gebouw, zelfs de talloze blauwe zinken met hun opschriften, 't was al het echte, hechte werk onze vaders.

Maar — ook daar binnen — welk een verval.

Men verwijt aan ons Nederlanders sprak uit al wat ik zag.

Daar links had eenmaal de galerij gestaan met het groote orgel. Ze was ingestort, en een kleiner instrument op den vloer der kerk had het oude moeten vervangen.

En dieper nog werd ik ontroerd.

In mijn geest kwam op, wat ik had gehoord en gelezen over Holland op Holland nageslacht op het eiland, en nu, wat zag ik!

Daar was nog de bank, waar eenmaal elken Zondag de Nederlandsche gouverneur zat onder het gehoor van den prediker. Nu kwam daar, eenmaal 's jaars nog — prijzenswaardig bewijs van pietet der Engelsche gouverneur.

Daar voor mij stond de prektorst. Vandaar had eenmaal de verkondiging van het woord Gods weerklonken in de Nederlandsche taal; nu werd van dienzelfden kansel slechts Engelsch gehoord.

Eenmaal ouderen van dagen herinnerden het zich nog, en hadden het mij verteld met trots op het gelast, eenmaal hadden door dit gebouw de Hollandsche paalmen weerklonken, nu zong men er slechts Engelsche hymnen.

En daar — onder die kerken, daar lagen de kloelke vaders begraven, en op de kerken stonden hunne namen gebelid en hun oordomd, daar stonden hunne daden vermeld in de Nederlandsche taal. Maar het nageslacht, het verstonk dit niet, het kende die taal niet meer, en — vervuld met eerbied voor het onbekende, gedrongen door pietet jegens het voorgeslacht en de taal der vaders, had men de kerken, om het uitslijten der opschriften te voorkomen, bedekt met zware coccumaten.

Neerlands taal was verdwenen van het eiland reeds sinds 30 jaren. Het laatste overblijfsel van oud Neerlands roem was ter ruste gelegd.

Onder de kerken lag t'gebeente der vaders, op de kerken was hun taal begraven.

Ik kon mij niet langer bedwingen. Ik liep op het orgel toe, zette mij voor het klavier en nog eenmaal, misschien voor 't laatst, daar klonk, daar dreunde het onder die gewelven: Wilhelmus van Nassouwe, ben ik van Duytschen bloed.

Diep weemoedig verliet ik toen het kerkgebouw en in mijn hart klonk het:

Waarom, o Nederland, hebt ge dit gedaan? Waarom heeft men er geen acht op geslagen, toen velen in Ceylon vroegen om Nederlandsche predikanten. Waarom werden de burgers van het eiland, geëerd, gehoor, kringend, gedrongen een Schitschen predikant te beroepen?

Ruim 30 jaar geleden kende en sprak men op het eiland nog Nederlandsch, maar, toen Nederland zijn eigen kinderen geheel verpar, toen ging ook de taal te niet; en thans, zij, wier naam hun afkomst onmiddellijk verradt, zij, die nog echt Hollandische familienamen dragen als Prins, Paulus, Langenberg, Anthonis, zij spreken Engelsch of Portugeesch. En hoewel hun hart nog immer vol liefde is tot Nederland tot op dezen dag, zijn zij gedwongen zich naar Engelsche beschaving en Engelsche geestesrichting te voegen.

Maar gelukkig, niet langer is Nederland zoo oogevoelig voor al wat buiten het eigen kleine land geschiedt. Iets, als wat ik boven trachtte te schetsen, gaat niet meer ongemerkt voorbij. Nederland begint zichzelf weer te voelen.

In de geheele wereld, overal, waar het Nederlandsch nog wordt geëerd en gesproken, begint men te ontwaken, gevoelt men, dat er zijn gemeenschappelijke taal- en stambelangen.

In onze dagen, waarin de afstanden, die laeden en weeredolde scheiden, steeds kleiner worden, is de tijd voorbij, waarin ieder zich in eigen klein kring kan opsluiten.

Wel moet ieder in de eerste plaats zijn oog wenden naar den kring, waarin hij werd geboren en opgevoed, maar dan ook, meer nog dan voorheen, dient elk zijn belangstelling te geven aan wat geschiedt buiten eigen kring, dorp of stad, aan wat geschiedt in het land, grooter dan zelf provincien, in Groo-Nederland, dat zich uitstrekt

van de Schelde tot den Weichsel, dat zijn koloniën heeft, en koloniën ver buiten ons werelddeel. Maar waarom voelt een ieder dit nog niet?

Waarom wordt er in onzen kring nog zoo weinig van bespreekt?

Meent men soms dat het dweepen met Groo-Nederland, slechts een ijdele hersenschim is, opgekomen in het brein van enkelen, die niet anders te doen hebben, dan zich bezig houden met ijdele idealen?

Nee, dat is het niet, allerminst.

Zie slechts rondom u. Duitsland vermeerdert zijn koloniaal gebied, brengt de voortbrengselen zijner industrie over heel de wereld, breidt zijn taalgebied uit.

Engeland heerscht in steeds grooter kring en dringt den onderworpenen al met geweld zijn taal op, zie hoe het tracht in Z-Afrika zijn taalgebied ten koste van het onze te verrijken.

En wat meent ge, dat wij Nederlanders moeten doen: niet om ons macht uit te breiden, neen, enkel om onze positie onder de volkeren te handhaven?

Stillethen? Tevreeden zijn met wat we hebben? Zoo komen we er niet. Zoo houden we zelfs niet, wat we hebben.

Langzaam, maar zeker zullen wij verdrongen worden tenzij elk Nederlander, en bovendien, die eenmaal als leidsters voor een groot deel der natie zullen moeten optreden, inzien, dat van Nederland meer energie moet uitgaan, dan tot heden is geschied. 't Heeft mij vaak zoo diep gegriefd, telkens en telkens te moeten zien, hoe de Nederlanders 't moet afleggen tegen den Engelschman of Duitscher.

Waarom waakt het jonger geslacht niet op?

Het is een heugelijk teeken, dat zoo ook een jonger geslacht van Calvinisten iets gevoelen gaat van de hooge roeping, die Nederland eens vervuld heeft.

Officieele Berichten.

Classe Zutphen.

De Classe Zutphen van de Gereformeerde Kerken in Nederland heeft in hare vergadering van 2 Maart 1905 preparatoir onderzocht den heer H. Enserink, Theol. cand. te Eelde bij Zutphen, en voornemens broeder met algemeene stemmen beroepbaar verklaard in de Geref. Kerken in Nederland.

Namens de Classe voornemens

J. LUGTMEIJER, *pres.*
G. RENTING, *scriba.*

Hulpbehoevende Kerken. Zuid-Holland.

Vergadering van Deputaten D. V. 20 Maart te Rotterdam, Hoveniersstraat, 11 uren.

Op deze vergadering moesten alle hulpaanvragen voor 1905—06, vergezeld van Classicaal advies, worden ingediend.

Namens het Moderamen

W. B. RENKEMA, *secr. gen.*

Voor onze soldaten en matrozen.

L. S.

Met een vriendelijk, doch dringend verzoek komt de kerkeraad der Geref. kerk te Helder tot ouders en kerkeraden, om zoo spoedig mogelijk opgave te ontvangen van de namen der jongelieden, die hier betijf bij land- of bij zeevaart moeten gaan dienen.

Niet alleen wekke men zijn kinderen op om Kerk, catechisatie en militairen tehuizen te bezoeken, maar stelle ons ook met hun verblijf in kennis. Men wachte toch niet om dit eerst na weken of maanden te doen.

Men wachte niet tot zoolang, gelijk meer dan eens gebeurde, om het te zeggen, als zij krank in het hospitaal lagen.

Men late het niet aan de jongelieden zelve over. Dan kan het gebeuren, gelijk ten vorige jare, naar wij later hoorden, dat zij ter kerk en ter catechisatie bij de Herv. predikanten gaan, die hier niet de waarheid verkondigen.

Ter wille van uwe kinderen vragen wij het u dringend: stelt ons met hun verblijf in kennis.

Namens den Kerkeraad der Geref. kerk te Helder

C. STADIG.

VLAARDINGEN, 1 Maart 1905. Heden was het voor de Gereformeerde kerk (A) te Vlaardingen een blijde dag. Haar algemeen geachte en beminde leeraar de W. Eerw. heer Ds. W. Sieders mocht zijn 25-jarig jubileum vieren als leeraar der gemeente. Vele waren de blijken, ook stoffelijke, van hoogachting, toegeneemheid en liefde, die Z. Eerw. mocht ondervinden van kerkeraad en gemeente, catechisanten en vrienden, alsmede van kerkeraad en gemeente leden van Kerk B.

Des avonds sprak de jubilaris in het midden zijner ook feestvierende gemeente een boeiende feestrede uit naar aanleiding van 1 Tim. 1 vs. 12 het 1ste ged., die met onverdeelde aandacht door de groote toegestroomde schare werd aangehoord, en waarin Z. Eerw. herdacht in welk een treurigen toestand bij zijn komst de gemeente zich bevond en hoe zij is uitgebreid en opgebloeid onder zijne bediening door de kracht en de genade Gods, waarvan Gode alleen de eere en de dank toekomt.

Daarna werd de geliefde leeraar namens kerkeraad en gemeente toegesproken door den W. E. heer A. W. Schippers, onderling der gemeente. In hartelijke, gevoelloze en van liefde, achtung en waardering getuigende bewoordingen schetste Z. E. als tolk der gemeente den innigen band, die er bestond tusschen leeraar en gemeente, en betuigde den leeraar hartelijk dank voor alles wat Z. Eerw. gedurende het verloop van 25-jarig tijdperk voor de gemeente was, en voegde daarbij de hartelijkste wenschen en beelden voor de toekomst en sprak uit het vertrouwen, dat het loon, dat de Heere God aan Zijn getrouwe knechten beloofd heeft, ook eenmaal Z. Eerw.'s deel zal zijn, namelijk in te mogen gaan in „de vreugde des Heeren".

Vervolgens trad op de W. Eerw. heer Ds. F. Drost, die namens Kerk B. in een hartelijke en van broederlijke liefde tintelende toespraak den jubilaris en de feestvierende gemeente toesprak, den wensch er aan toevoegende, dat de samensmelting der beide Kerken A en B eenmaal, zij het spoedig, moge tot stand komen tot verhooging der liefde en tot eere Gods en de beide gemeenten mogen worden één kerk en één Herder.

De W. Eerw. heer Ds. I. G. Meijnen, zieleleeraar bij Kerk B, was wegens ongesteldheid afwezig.

Achterenvolgens traden nog op de W. Eerw. heeren Ds. Moll van Zwartewaal en Ds. Stekete van Middelham, namens de classis Brielle; Ds. Donner van Rotterdam, namens deputaten van hulphelp. kerken, en Ds. Gossinga van Schiedam, als vriend van den jubilaris.

Hierna nam de W. Eerw. heer Ds. Sieders weder het woord, die de verschillende sprekers bedankte voor hunne heilwenschen. Tevens bracht Z. Eerw. dank aan den kerkeraad, de leden der gemeente en de catechisanten, als mede den kerkeraad van Kerk B voor de stoffelijke blijken van belangstelling.

Ten slotte maakten zeer velen gebruik van de gelegenheid om den geliefden leeraar persoonlijk te feliciteeren.

Door deze plechtige en stichtelijke feestviering is ongetwijfeld de liefdeband tusschen leeraar en gemeente versterkt. Zij Gode alleen de eere.

Namens den Kerkeraad der Geref. Kerk te Vlaardingen A.

L. VAN LERUWEN, *Adj.-Scriba.*

Buitenland.

Duitschland. De staat van beleg der Evangelische Kerk.

Onder dezen titel bevat het jongste nummer der *Allgemeine Evang. Lutherische Kirchenzeitung* een artikel, dat wel een noodkreet mag genoemd worden. Het werd geschreven naar aanleiding van een uittaling van Dr. Rade, die aldus luidt: „Vergeten wij niet, het is onder alle omstandigheden een strijd van weinigen. Al mogen die weinigen duizenden tellen: het groo van ons Evangelisch volk, van onze gemeenten en van onze mede-christenen verstaat den strijd niet en wil hem niet". Volgens Dr. Rade, redacteur van het moderne blad de *Christliche Welt*, is hetgeen thans de geesten bezig houdt, de strijd tusschen geloof en ongeloof over het recht der belijdenis of de ontkenning daarvan in de Kerk des Heeren; een strijd die allen den Godegeleerden aangaat al zijn velen ook als getuigen daarbij. Het is volgens dien schrijver een soort van tournooiveld, dat de kerkelijke wereld van Duitschland te zien geeft; er springen geharnaste ridders binnen het strijdpak, de klaoenen schellen en een menigte toeschouwers slaat het verloop van den strijd gade, maar verder dan de rensbaan gaat de belangstelling niet.

Hierin vergist zich Dr. Rade: daar is in Duitschland een verwoede krijg onbrand, en niet twee ridders, maar twee legerscharen staan tegenover elkander. En aan dien oorlog nemen niet enkel toeschouwers, maar bijna alle gemeenten deel. Daaruit is het te verklaren, dat de zaak van den predikant Fischer groote volkevergaderingen te Berlijn deed samenkomen; en dat, terwijl het kerkbestuur een voorzichtig ingekleede verklaring de wereld inzond, de „Kirchenvorstand", dus de gemeentelieden, hun leedwezen en hun protest uitspraken. De zaak van Dr. Fischer is de volgende.

Hij werd in 1847 geboren en is predikant bij de Marksekerk te Berlijn. Door de faculteit der Godegeleerdheid te Koningsbergen werd hij eenige maanden geleiden tot doctor in de Godegeleerdheid benoemd. Deze predikant heeft zich beurt gemaakt door zijn voordracht op den Duitschen Protestantendag, waarin hij de geheele Openbaring Gods loochende en de Godeheid van Christus bestreed.

Te Berlijn hielt men protestvergaderingen tegen hem, maar hij bleef beweren dat hij een „evangelisch predikant" was; zijne vrienden roemden van hem, dat hij het Evangelie naar zijn beste weten en geweten verkondigd heeft. De kerkeraad, of liever de gemeentelieden die deel uitmaken van den „Gemeinde-Kirchenrat" kwamen samen en betuigden in een officieel stuk: „Wij hebben met groot leedwezen daar van kennis genomen, dat onze voorzitter, Dr. Fischer, predikant, op den 22sten Protestantendag gevoelen uitgesproken heeft, die alles, wat volgens de leer onzer Evangelische kerk als Christendom geldt, en waarop wij onze geloof in de hand van dien voorzitter afgelegd hebben, omver stooten en ondergraven moeten. Wanneer Dr. Fischer zegt, dat de Openbaring Gods voor het moderne bewustzijn weggeronnen is, — dat de grond voor de protestantische leer niet den Bijbel, maar slechts het Godegeleerdheidsverstand zijn kan; dat de aanbidding van Christus scherp moet wederstaan worden, dan verwerpt hij daarmee het fundament van het Christendom. Wij verstaan niet, hoe een predikant zulke beschouwingen met zijn ambt en met zijne belofte toen hij als predikant werd bevestigd, in overeenstemming brengen kan. Volgens de beschouwingen van Dr. Fischer is het geloof, waarin wij gedoopt en bevestigd zijn en waaruit wij kracht in leven en sterven putten willen, een ijdele waan. Om den wille van onze geloofte als onderlingen, om den wille van ons geweten en van onze gemeente kunnen wij onzen predikant Dr. Fischer niet verwijgen dat wij zijne uittalingen ten seerste afkeuren."

Het Koninklijk Consistorium der provincie Brandenburg heeft zich over Dr. Fischer uitgesproken, doch niet zoo energiek als men gehoopt had. In het stuk van genoemd kerkbestuur wordt uitgesproken, dat Fischer zijn ambt moet nederleggen wanneer hij op den ingenomen standpunt blijft staan, en dat het kerkbestuur niet dulden zal als hij in zijn ambtelijke werkzaamheden zich uittaat gelijk hij zich op den Duitschen Protestantendag heeft uitgesproken. Maar daaraan gaat de overweging vooraf, dat Fischer zich nog in de ontwikkelings- of „overgangperiode" bevindt, waaruit hij, naar het kerkbestuur hoopt, zal te voorschijn treden als een man die het echte waren van het Christendom weet te vatten. Als men nu weet dat Dr. Fischer een man is van 58 jaar, dan begrijpt men waar het Consistorium heen wil. Wanneer het een jong mensch van 23 gold, zou men zulke woorden nog kunnen plaatsen, al mag de gemeente niet gewaagd worden aan een predikant die niet overtuigd is van de waarheid van de leer der Kerk die hij behoort te dienen. Maar te onderstellen dat een man van 58 jaar nog niet gereed is met zijne overtuiging, is toch wat al te dwaas.

Maar het Consistorium heeft ten slotte bittet weinig macht. Het is aan Barmhausen te wijten, dat het kerkbestuur in den Opperkerkeraad geconcentreerd is, zoodat het Consistorium wel de macht van te berispen, maar niet van af te zetten berit. In kerkelijke kringen van Duitschland vinden sommigen het reeds veel, dat het Brandenburgsche bestuurscollege uitsprak, dat het niet dulden zou, dat Dr. Fischer zijne gevoelens in de gemeente uitsprak.

Dr. Fischer heeft zich nu op den opperkerkeraad beroepen, en hij wordt daarbij gesteund door een total moderne predikanten in Berlijn. Wat zal dit hoogste bestuur nu doen? Er zijn er die met groot zekerheid voor spellen, dat dit college uit den weg zal gaan voor de actie, die er van het heiliger moderne predikanten uitgaat.

Maar nog erger heeft het de predikant Maurits gemaakt. Volgens een bericht in de *Reichshalle* heeft deze leeraar op den kansel gered: „Weg met het Christendom, dat is voor ons een afgedane zaak! Weg met den Godegeleerdheid van het hiernamaals! Weg met de romans van het hiernamaals! Wij hebben aan het Christendom den rug toegekeerd, wij hebben onze eigene religie, het leven. Wat is leven? Het leven om ons en ons verband met dit leven is ons leven en dat maakt ons gelukkig. Van het Christendom hebben wij iets goeds medegenomen: het teedere gevoel en de liefde tot de

vijanden. Maar ook hebben wij vele oude tapijten medegenomen. Zulk een oud tapijt in het Oude Vader, Wij weten al lang, dat dit gebed ons gebed niet meer is. Het komt van den Ideale mensch, maar voor is het slechts een schoon gedicht! Wij zullen het aarstonds bidden, maar ieder kan daarbij denken wat hij wil." In het *Dremer Kirchenblatt* schreef „Missions inspector" O. W. Schreiber een artikel om aan te toonen, dat zulke uitingen in de lijn van Maurits' theologie liggen, terwijl in hetzelfde blad wordt verzekerd, dat Maurits zich ambtelijk op zulk een gruwelijke manier over het H. Avondmaal uitgelaten heeft, dat hij dit niet aan zijn lezers wilde mededeelen. En deze predikant staat nog altijd in het ambt!

Daarbij komt het optreden van den predikant Borggraf te Bremen met zijn Schiller-preeken. Deze predikant maakte eenigen tijd geleden bekend, en nog wel in het predikantenblad van de stad Bremen, dat hij van nieuwjaar tot Pinksteren preeken zou houden over Schiller's meesterwerken. Burggraf kondigde zijn preeken aldus aan: „Waar Duitschers zich Duitsch en groot gevoelen, bereidt men zich voor om het Schillerfeest in Mei 1908 te vieren. Uit weemoedige herinnering aan zijn al te vroegtijdigen dood zal de ziel van ons volk zich verheffen tot des te levendiger vreugde over al het schoone en heerlijke, wat zijn lievelingsdichter volbrengen mocht. Maar Schiller is veel meer geweest dan een schepper van aesthetische werken. Hij heeft ons in het heilige van ons leven, onze Christelijke erfenis, verrijkt en verder gebracht.

„Al treedt de Godegeleerdheid als zoodanig in zijn persoon weinig op den voorgrond, zoo is zijn geheele dichtsterij arbeid een vergeestelkende en veredelende ontwikkeling van het in de reformatie geboren Duitsch geloof; Luther en Schiller, twee zoo verschillende naturen, zijn in het plan der Godegeleerdheid voorzienigheid één gedachte, en deze Godegeleerdheid maakt zich meester van een Kerk, die ook den dichter als een lichtende levensopenbaring van haren Heer opvat en een Christendom belijdt, waarin de Godegeleerdheid diepe en innige Luthergeest en de humanistische verlichte en verheven Schillergeest in elkander smelten. Van deze overtuiging uitgaande, zal ik een aantal dichtstukken van Schiller op den kansel behandelen. Ik zal dus geen verhandelingen over letterkunde of aesthetische beschouwingen leveren, maar wil de verkondiging van Christus en zijn Evangelie in het dichterswoord laten hooren."

Tot dusver de inleiding, die gevolgd wordt door een opgaaf van de onderwerpen, die op de verschillende Zon- en feestdagen zullen besproken worden. Op goeden Vrijdag bijv., zal de predikant het dichtstuk Maria Stuart behandelen.

Het spreekt wel van zelf, dat de belijdenende gemeente zich aan al deze dingen erget. Men leest in bladen reeds uittalingen als de volgende: „Wanneer het kerkbestuur mannen als pastor Fischer in het ambt laat, drijft men de belijdeners formeel de kerk uit. Want wat hebben zij aan een kerk, waarin Christus 'e kroon van het hoofd genomen wordt, en waarin zij het oude Christendom niet meer vinden?"

Er kon een tijd aanbreken, waarin de Christenbelijdeners de landskerk gaan verlaten. Als de regering hen daarin ging bemoeielijken, zou de beweging in kracht toenemen. De belijdeners des Heeren, zoo getuigen mannen die het kunnen weten, zijn sedert lang niet meer onkundig van hetgeen er in de kerken omgaat. De gehele kerkelijke pers handelt er over, en de Zondagsbladen zijn er vol van. Er is wantrouwen gesaaid. Dit heeft deze goede zijde, dat wanneer er een nieuwe predikant in een gemeente komt, men nauwkeurig op onderzoek uitgaat, of hij het geloof der gemeente deelt.

Wij verbijsen ons hierin. In ons land zijn tientallen van ongelooftpredikanten, maar het schijnt dat niet velen zich daarvoor bekommeren. Men is aan dien toestand van lieverlede gewoon geworden. Wij zeggen dit mede tot schaamte van ons Gereformeerden.

Doch in Duitschland heeft men niet alleen een blik gekregen in den afgrond, waarin de s.g. nieuwere theologie de kerk dreigt te storten, maar er is daarover kommer en angst. Jammer maar, dat het voor die bekommerden en bevreesden niet duidelijk schijnt, welken weg te bewandelen om tot eene reformatie te geraken, die het kwaad waaronder de kerken lijden, tot in den wortel aanstakt.

Gemengd nieuws.

De Oost-Asiatische oorlog heeft reeds meer dan een jaar geduurd. De Russen behielden daarin niet eene overwinning. Een Japanische ondernemer heeft medailles laten slaan, waarop een kruis uit Siberisch sneeuw bestaande, afgewerkt voor de stralen der opgaande zon. Maar de regering heeft de verspreiding der medailles verhindert, om het praaije van het gele gevaar niet te voeden."

Uit de kerkelijke statistiek van Hamburg blijkt, dat 130 jaar geleden van de 30.000 toegelaten tot des Heeren Avondmaal, bijna 82.000 ten Avondmaal gingen, dus 81 pCt. In 1903 kwam 8.34 pCt. ten Avondmaal.

De traditie van doop en huwelijksbevestiging is beter door de bevolking van Hamburg onderhouden, want 90 pCt. van de geboren worden gedoopt, terwijl van de huwelijken 87 pCt. kerkelijk wordt bevestigd. Als het waarheid is dat het Avondmaalsbezoek de thermometer is van het kerkelijk leven, dan is het in Hamburg zeer treurig gesteld.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

EEN LEVENSGESCHIEDENIS.

II.

HOOGER OP.

De koopman, die in Den Haag woonde, en daar meer voor zijn genoeien dan voor zaken leefde, begon nu te overleggen, wat met zijn zwart knechtje aan te vangen.

Hij had hem wel als bediende in huis kunnen houden, maar ten eerste stond dat wel wat vreemd en ten tweede, kon men in een Hollandsch huizegen toch moeilijk zoo maar aarstonds een negerjongen plaatsen, die van niets afwist. Daarbij had Jacob niets geleerd, verstonk dus geen a voor een f, en was zelfs nog alles behalve in staat om bijvoorbeeld behoorlijk een boodschap over te brengen. Het was daarom vóór alles noodig, dat de jongen wat leerde, bovendien dat hij eenige kennis kreeg van het Christelijk geloof. Immers Jacob was onder de heidenen, en wel de zeer wre groot geworden, en wist niets van God of Zijn gebed.

Zoo besloot onze koopman dan, den jongen ter school te zenden, allereerst om „Duyts", d. w. z. Nederlandsch te leeren. Maar dat lukte niet best of liever, het werd in de war gestuurd. Want de jongens, die eerst heel vreemd hadden opgekeken, begonnen al spoedig den Moriaan voor den gek te houden en hem posten te spelen, wat al heel gemakkelijk ging, daar hij hun taal niet verstond. Ze noemden hem „swarten nkker," stopten zijn spelboek weg,